

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

3 Pœnam peccator bene vitiis iterabit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

omni creatura, quae permutatur, non vera, sed vana esse
 probatur. Vide a omni homo mendax dicitur, & variatus
 spiritus falsus. Hinc etiam b Ecclesiastes: Cuncta quae sub sole
 sunt, id est, quae temporum vicissitudinem recipiunt, non tantummodo
 de vanitate, quae omni creatura ratione mutabilitatis inest, sed etiam
 vanae vanitatis, varietate permutatioms, quam recipiunt, esse
 dicuntur. Sic ergo comparatione de vana charitatis nulla virtus vera
 probatur: aut comparatione eius, quae non deseritur, illa, quae amit-
 titur, vera esse negatur. Sicut autem omni creatura suo modo bona,
 & vera esse dicitur, sic & charitas, quae deseritur, suo modo bona, &
 vera esse monstratur: alioquin a nullo desereretur, si nullo modo in eo
 esset. Quod cum nullo modo verum est, nullo modo deseri potest. Quod
 si aliquando verum deseritur, & aliquo modo id verum esse oportet.

DISTINCTIO III

Hec de charitate breviter scripsimus propter eos, qui
 poenitentiam negant reiterari posse, asserentes, quod si
 charitas semel habita nunquam amittitur, ita poe-
 nitentia semel vera celebrata, nulla sequitur culpa maculatur: si vero
 criminalem culpam aliquando sequatur, vera poenitentia non fuit,
 nec veram in pacem a Domino impetrat. Quod ex desinitione ipsi-
 us poenitentiae, & multorum auctoritatis probare contendunt.

C. I.

Item Ambrosius ait in quodam sermone c.
 Quadragesima.

Poenitentia est, & mala d' praeterita plangere, & plan-
 genda iterum non committere.

C. II.

Item in lib. 2. de unica poenitentia, c. 10.

Repentium i, qui sepius agendam poenitentiam pu-
 tant, qui luxuriantur in Christo. Nam si verum age-
 rent poenitentiam, iterandam postea non putarent: quia
 licet unum baptisma, ita 2 & unica poenitentia. Ver-
 um praeteritum semper nos debet poenitere peccati: sed
 hoc delictorum leviorum. At ego si facilius inveni,
 qui innocentiam se servaverint, quam qui congrue egerint
 poenitentiam.

¶ Reperiantur. In originali est. Merito reprehenduntur,
 qui sepius agendam poenitentiam putant: quia
 luxuriantur, &c. ut sup. dist. 30. si qui post.

¶ Ita & unica. Locus hic, qui ob glossas incurrentes non est
 innotuit, apud Be. Ambrosium sic habet: ita una poenitentia,
 quae tamen publice agitur. Nam quotidiani nos debet
 poenitere peccati. Sed haec delictorum leviorum, illa gra-
 viorum. Facilius autem inveni, &c.

C. III.

Item Augustinus libro de dogmatibus ecclesiasticis, c. 34.

Satisfactio poenitentiae est, peccatorum causas exci-
 dere, nec earum suggestionibus aditum indulgere.

C. IV.

Item in lib. de vera & falsa poenitentia, c. 8.

Poenitentia h' est quaedam dolentis vindicta, puniens
 in se quod dolet commississe. ¶ Continue
 dolendum est de peccato: quod declarat ipsa dictio
 virtus. Poenitere enim est poenam tenere: ut semper
 puniat in se aliciscendo, quod commisit peccando. Poena
 enim proprie dicitur laesio quae punit & vindicat quod
 quis commisit. Ille igitur poenam tenet, qui semper
 punit quod commississe dolet.

Poenitentia i itaque est vindicta semper puniens in se, quod do-
 let commississe.

a T. 1. c. 1. b Ecclesi. c In sermone manuscripto
 saepe citato, cuius initium: [Ecce homo.] d Gregor. lib. 9. epist. 29.
 & hom. 34. in Evang. Sent. 4. dist. 14. Inop. 11. c. 1. e Infr. ead.
 poenitentiam. Sent. 1. b. f. Sup. dist. 30. si qui post. g Sup. dist. 1.
 sunt qui. h Sent. 4. dist. 17. i Sent. 1. b. d.

C. V.

In eodem libr. c. 19.

Si Apollolus etiam peccata per baptismum dimissa
 continue plorat, nobis etiam super fundamentum A-
 postolorum positus quid praeter plorare restat? quid nisi
 semper dolere in vita? Vbi enim dolor finitur, deficit &
 poenitentia. Si autem poenitentia finitur, quid relinqui-
 tur de venia? Tandem enim gaudeat, & speret de gratia,
 quam diu sustentatur a poenitentia. Dixit enim Domi-
 nus b: [Vade, & amplius iam noli peccare.] Non dixit,
 ne pecces, sed, nec voluntas peccandi in te oriatur. Quod
 quomodo servabitur, nisi dolor continue in poenitentiae
 custodiatur? Hinc semper doleat, & de dolore gaude-
 at, & de doloris poenitentia, si contigerit, semper do-
 leat: & non satis, quod doleat, sed ex fide doleat, & non
 semper doluisse doleat.

C. VI.

Item Gregorius in astrum c tempus, [id est,
 homil. 24. Evang.]

Poenitentiam agere digne non possumus, nisi modum
 quoque eiusdem poenitentiae cognoscamus. Poeniten-
 tiam quippe agere est, & perpetrata d mala plangere, &
 plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut
 tamen alia committat, adhuc poenitentiam agere aut dis-
 simulat, aut ignorat. Quid enim prodest, si peccata quis
 luxuriae debeat, & tamen adhuc avaritiae affectibus anhelat?
 Idem lib. 9. epist. 39. ad Theophilum.

¶ Sunt e qui dicunt pauci temporis poenitentiam
 contra peccatum debere sufficere, ut iterum liceat ad pec-
 catum redire. Respondeo eos pastoris primi percussit senten-
 tia, qui ait: f. [Contingit illis illud veri proverbii, canis
 revertens ad suum vomitum, & sus lota in volubro lutu.]
 Magna est enim contra peccatum virtus poenitentiae, sed
 si quis in eadem poenitentia perseveret. ¶ Poeni-
 tentiam verum agere est, commissis g plangere, & b iterum
 plangenda declinare.

C. VII.

Item Augustinus tractatu 124. in c. 21. Ioannis.

Productior est enim poena, quam culpa, ne parva
 puniretur culpa, si cum illa finiretur & poena. Ac per
 hoc vel ad demonstrationem debitae miseriae, vel ad es-
 mendationem labilis vitae, vel ad exercitationem neces-
 sariae patientiae temporaliter hominem detinet poena, et-
 iam quem iam ad damnationem sempiternam reum non
 detinet culpa. ¶ paulo post. ¶ Ita Dei non est ut homi-
 nis, id est, perturbatio concitanti animi, sed tranquilla ius-
 titiae supplicii constitutio.

C. VIII.

Item Ioannes os aureum in homilia de poenitentia.

Perfecta h' poenitentia cogit peccatorum omnia liben-
 ter sufferre. ¶ In corde eius contritio est, in
 ore eius confessio, in opere tota humilitas. Haec est per-
 fecta & fructifera poenitentia.

C. IX.

Item Smaragdus in 1 expositione regula S. Be-
 nedicti, c. 4.

Ille poenitentiam digne agit, qui, quae commisit, sic
 praeterita mala deplorat, ut futura iterum non commit-
 tat. Nam qui plangit peccatum, & iterum admittit pec-
 catum, quasi si quis laver laterem crudum: quia quan-
 to magis laverit, tanto magis lutum facit.

C. X.

Item Augustinus homil. 41.

Poenitentes m (si tamen estis poenitentes, & non
 estis irridentes) mutate vitam, reconciliamini Deo.

a Rom. 6. b Ioann. 8. c Sic incipit homilia 34. d Astrum
 tempus. d Sup. ead. poenitentia est. e Si autem dicuntur.] orig.
 f. 2. Pet. 2. g al. fieri.] orig. h al. sed iterum.] orig. i Facite
 ad hoc. Beda li. quast. 9. 10. k Sup. dist. 1. perfecta. l Idem in
 summo hano. lib. 2. c. 15. m Sent. 4. dist. 15.

& vos cum catena pascetis. Quia inquis, catena? [Quia a ligaveris in terra, erunt ligata & in celo.] Audis ligatam, & Deo putas facere imposturam? poenitentiam agis, genua figis, & rides, & subilannas patientiam Dei? Si poenitens es; poenitet te: si non poenitet, poenitens non es. Si ergo poenitet, cur facis, quod male fecisti? si fecisse poenitet, noli facere: si adhuc facis, certe non es poenitens.

C. XI.

Item Isidorus lib. 2. de summo bono, c. 16.

Lrisor est b, non poenitens, qui adhuc agit, quod poenitet, nec videtur Deum poscere subditus, sed sublan-nare superbus, canis reversus ad vomitum est poenitens ad peccatum. Multi enim lachrymas indefinenter fundunt, & peccare non desinunt. Quosdam accipere lachrymas ad poenitentiam, & affectum poenitentia non habere constat: quia inconstantia mentis, nunc recordatione peccati lachrymas fundunt, nunc vero reviviscen- te usu ea, quae steterant, iterando committunt. Esaias peccatoribus dicit: [Lavamini, mundi estote.] Lavatur itaque, & mundus est, qui & praeiterita plangit, & fienda iterum non committit. Lavatur, & non est mundus, qui plangit quae gessit, nec tamen deserit, sed post lachrymas ea, quae steterant, repetit.

C. XII.

Item Augustinus in libro soliloquiorum.

Inanis d est poenitentia, quam sequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum sanatur tardius: frequenter peccans & lugens vix veniam meretur. Nihil profuit lamenta, si replicantur peccata. Nihil valet veniam à malis poscere, & mala denud iterare. Persiste ergo in confessione: esto in poenitentia fortiter confirmatus: vitam bonam, quam accepisti, tenere non desinas: propositum bonae vitae conserva jugiter.

Capitulum hoc non est inventum apud B. Augustinum: habentur tamen apud Isidorum (quem citat Magister) penè eadem in dialogo, sive synonymo, non longe ante cap. de castitate.

C. XIII.

Item Gregorius in pastoralis, part. 3. admonitione 31.

Qui e admissa plangunt, nec tamen deserunt, confide- rare sollicitè sciant, quia fiendo inaniter se mundant, qui vivendo se nequiter inquinant, cum idcirco se lachrymis lavant, ut mundi ad fordes redeant.

C. XIV.

Idem ibidem.

Qui f admissa g plangit, nec tamen deserit, penè gra- viori culpae se subicit: quia h ipsam quam fiendo impetrare potuit veniam, contemnit.

C. XV.

Idem ibidem.

Lavamini i, mundi estote. Post lavacrum enim mun- dus esse negligit, quisquis post lachrymas vitae inno- centiam non custodit. Lavantur ergo, & nequaquam mundi sunt, qui commissa steteron desinunt, sed rursus fienda committunt.

C. XVI.

Idem ibidem.

Baptizatur quippe à mortuo, qui mundatur stertibus à peccato: sed k post baptismum mortuum tangit, qui culpam post lachrymas repetit.

C. XVII.

Idem in moralibus lib. 1. c. ult.

Incautum quippe bonum agitur, si ante terminum vitae deseratur, quia & frustra velociter currit, qui prius- quam ad metas veniat, deficit.

a Matth. 16. b Sent. 4. dist. 14. c Esai. 1. d Sent. ibid. e Sent. ibid. Ansel. lib. 11. c. 142. f Sent. ibid. Bedam 2. Pet. 1. g admissam. orig. h al. qui. i Esai. k Ecol. 34.

2 pars. Sed verba distinctionis non ad diversa tempora, sed ad idem tempus referuntur: videlicet, ut tempore, quo defest malis, quis a commisit, non committat, quod adhuc eorum steter oportet. Quod ex sequentibus verbis ejusdem auctoritatis datur intelligi, dicitur. [Quam quisque alia deplorat, ut tamen alia committat, ab- huc poenitentiam agere aut distimulat, aut ignorat.]

C. XVIII.

Hinc Augustinus in Enchiridio, cap. 79.

Sane cavendum b est, ne quisquam existimet infan- da illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non possidebunt, quotidie perpetranda, & elemosynis quo- tidie redimenda. In melius quippe est vita mutanda: & per elemosynas de peccatis praeiteritis est propitiandus Deus, non ad hoc emendandus quodammodo, ut ea semper liceat impune committere. Nemini enim dedit laxamen- tum peccandi: quamvis miserando delectat jam facta pec- cata, si non satisfactio congrua negligatur.

C. XIX.

Idem ibid. c. 76.

Quivult c elemosynam ordinatè dare, à seipso de- bet incipere, & eam sibi primum dare. Est enim ele- mosyna opus misericordiae: verissimeque dictum d est, [Miserere animae tuae placens Deo.] Propter hoc reatim- mur ut Deo placeamus.

Antea caput hoc citabatur ex Joanne Chrysostomo. Refertur est ex B. Augustino: quem citant Magister, & Ivo, & An- selmum Tolosanum IV. c. 9.

C. XX.

Idem ibidem, c. 77.

De quotidianis e, brevioribus, levibusque peccatis, sine quibus haec vita non ducitur, quotidianam oratio fidelium satisficit. Eorum est enim dicere: [Pater noster qui es in caelis,] qui jam taliter & patri regere- rati sunt ex aqua & Spiritu Sancto. Delet omnino haec oratio minima, & quotidiana peccata, delet & illa à quibus vita fidelium sceleratè etiam gessa, sed poenitendo in melius mutata discedit, si quemadmodum veritatem dicitur, [dimitte nobis debita nostra,] quoniam non desunt, quae dimittantur: ita veraciter dicitur: [Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris,] id est, si fiat, quod dicitur: quia & ipsa elemosyna est, veniam petenti ho- mini ignoscere.

C. XXI.

Item Pius Papa, epist. 1.

Nihil prodest h homini jejunare, & orare, & alii religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate re- vocetur.

3 pars. Ex persona hujuscemodi poenitentia etiam illud Sae- rardi intelligitur: [Ille poenitentiam dignè agit, &c.] & illud de- gustini: [Poenitentes, &c.] illud Isidori: [Inferat, & non po- nitens,] & illud Esai: [Lavamini & mundi estote.] Item & illud soliloquiorum: [Inanis est poenitentia, &c.] Semiliter & illud Gregori: [Qui admissa plangunt,] &: [Baptizatur à mortuo.] Illud autem Ambrosii: [Reperitur, &c.] non secundum gene- ralem, sed secundum specialem consuetudinem ecclesiae, de steteron poenitentia dictum intelligitur, quae apud quosdam semel celebrata non iteratur.

C. XXII.

Unde Augustinus scribit ad Macedonium, epist. 54.

Quamvis i cautè & salubriter provium sit, ut lo- cus illius k humillimè poenitentiae semel in ec- clesia concedatur, ne medicina vilis minus utilis esse ageris, quae tanto magis salubris est, quanto minus

a Sent. ib. sup. ead. poenitentiam. b Sent. ibid. Ivo p. 17. c. 17. c Ivo p. 17. c. 29. d Exod. 30. e Sent. 4. dist. 16. Ivo p. 17. c. 17. f Matth. 6. g patri tali. orig. h Infra de consec. dist. 1. nihil prodest. Sentent. 4. dist. 14. & dist. 15. Poly. 1. 3. 11. 5. Sup. Sent. 4. dist. 14. i Sup. dist. 30. quoniam. Sent. ibid. Ivo p. cap. 24. k al. illis.

CONTIN.

tui.] Quo factò statim dignus iacritio iudicatus est, qui absolutione existimabatur indignus. Nec mirum, si tali sua oblatione pro populo, peccati sui adeptus est veniam, cum a Moyses offerendo se Domino pro plebis errore, etiam plebis peccata deleverit? Texit igitur peccata sua, an non? Sed quis hoc neget, cum hic ipse docuerit. b Propheta, quod remittantur iniquitates, tegantur peccata, non imputentur à Domino? Peccatum remissum sibi esse docuit, sicut scriptum est: [Delictum e meum cognosco, & iniquitatem meam non operui. Dixi, pronuntiabo adversum me iustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei.] dixit: (pronuntiabo) & veniam meruit antequam pronuntiaret: quanto magis, ubi de se pronuntiavit, dicens: (iniquitatem meam ego agnosco) remissum est ei omne peccatum? licet specialiter de hoc & d Nathan Propheta respondit (& Dominus transiit peccatum tuum.) Ergo remissionem meruit iniquitatis, & texit charitate, atque operuit peccata sua, & texit operibus bonis, nec imputandum est ei peccatum, quia non fuit in eo dolus malitiæ, sed lapsus erroris: deinde, quia non fuit improbitatis astus, sed umbra mysterii: & tamen confessus est delictum suum, agnovit iniquitatem, vidit lavacrum, & vidit, & credidit: dilexit multum, ut nimia charitate tegere quemvis posset errorem.

6 pars. Ecce cuius penitentia hic commendatur, cui etiam venia per Prophetam data monstratur, quam graviter postea deliquit, populi multitudo prostrata ostendit. Achab quæq; (ut Hieronymus contra Iovinianum scribit) Rex impiissimus, ut penitentiam Dei subterfugeret, & everto domus eius discurreret in posteris, jejuniis impetravit, & sacco.

C. XXVII.

De quo ad eundem Rusticum g. scribit idem Hieronymus, dicens.

Achab Rex impiissimus vineam Nabuthæ eruo- re possedit, & cum Iezabel non tam conjugio sibi, quam crudelitate conjuncta, Helix increpatione corripitur: hæc dicit Dominus: [Occidisti & possidisti] & iterum: [In loco, in quo lincerunt canes sanguinem Nabuthæ, ibi lincunt sanguinem tuum. Et Iezabel canes comedent ante muros Iezrahel. Quod cum audisset Achab, scidit vestimenta sua, & posuit saccum super carnem suam, jejunavitque & dormivit in cilicio. Factusq; est sermo Domini ad Heliam, dicens: quoniam reveritus est Achab faciem meam, non inducam malum in diebus eius.] Vnum scelus Achab & Iezabel: tamen conversio ad penitentiam Achab, pœna differtur in posteris: & Iezabel in scelere perseverans, præsentis iudicio condemnatur.

C. XXVIII.

Item Joannes Chrysostomus de reparatione lapsi, (epist. ad Theodorum lapsum.)

Talis, k. mihi crede, talis est erga homines pietas Dei, nunquam spernit penitentiam, si ei sincere & simpliciter offeratur. Etiam si ad summum quis perveniat malorum, & inde tamen velit reverti ad virtutis viam, suscipit, & libenter amplectitur: facit omnia, quantum ad peccatum revocet statum: & quod est adhuc præstantius & eminentius, etiam si non potuerit quis explere omnem satisfaciendi ordinem, quantum tamen, & quamlibet brevi tempore gestam non respuit penitentiam: suscipit etiam ipsam, nec patitur quamvis exigua conversionis perdere mercedem. Hoc enim mihi indicat Esaias, l. ubi de populo Iudæorum talia quædam dicit: (propter peccatum modicè conturbavi eum, & percussivum, & averti faciem meam

ab eo: contritatus est, & ambulavit trinitis: & lavavi eum, & consolatus sum eum.) Evidentius autem nobis testimonium dabit etiam Rex ille impius, qui cupiditatis suæ quidem prædam uxoris, nequitia quæsit: sed perturbatus ipsius sceleris immanitate penituit, & cilicio circumdatus, facinus suum flevit, atque ita erga se Domini misericordiam provocavit, ut à cunctis eum absolveret peccatis. Sic enim ait Deus ad Heliam a:

[Vidisti, quomodo punctus est Achab à facie mea? quia flevit in conspectu meo, non inducam mala in diebus eius.]

¶ Verso hæc, licet nonnihil discrepet ab ea, qua inter Latina Iu- anis Chrysostomi opera circumfertur, non tamen longè distat à verbis Græcæ. Exstat enim hæc opusculum manuscriptum in bibliotheca Vaticana.

C. XXIX.

Item Gregorius in homilia decima super Ezechiel- lem, in extrema.

Sicut b Achab Rex iniquus à Propheta reprehensus cum contra se divinam sententiam audisset, pertimuit, & magno more deprehensus est: ita ut Propheta suo Dominus diceret: [Nonne vidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur mei causa humiliatus est, non inducam malum in diebus eius.] In quibus Domini verbis pensandum est, quomodo ei in electis suis merore & maritudinis placeat, qui amittere timeant Deum; si licet & reprobi penitentia placuit, qui timebat perdere peccatis seculum: aut quomodo ei grata sit spontanea confessio, pro culpis in eis, qui placuit, si hæc ad tempus placuit, & in eis, qui displicebant.

Ninivita d. quæq; quos Dominus in Evangelio commendat, penitentiam egerunt in predicatione Iona, & ex misericordia Domini indulgentiam consecuti, subversum meruit subterfugere meruerunt. Sed qualiter post acceptam veniam Achab reverti, textus libri Regum declarat: de quo etiam scribit c. Ambrosius, quod Iezabel uxor eius, cuius inflammabatur arboris, ut e- jus converteret, & nimis sacrilegis execrabilem fecit, & hanc penitentia eius revocavit affectum.

C. XXX.

De Ninivitis autem in præmis Iona scribit Hieronymus.

Sicut ait Herodorus, Ninive à Rege Medorum subver- sa est, regnante f. apud Hebræos Iosia. Vnde patet illam prædicante Iona ex penitentia meruisse veniam: sed quia postea ad vomitum rediit, ex ira Dei subvertam fuisse.

C. XXXI.

Item in g. prologo Naum.

Naum Prophetam ante adventum Regis Assyriorum qui populum Iffael captivum in suam regionem transulerat, fuisse, Hebræorum traditio confirmat. Sed quidem in fine hujus lectionis prædicti Regis adventum idem Propheta annuntiare monstratur. Sed cum habitatores Ninivæ, Iona interitum civitatis predicante, ne divina ira denuntiaturum interitum sustinerent, peccatorum, & impietatis penitentiam egissent, accepta Dei misericordia gravius se criminibus implicaverunt. Quæ de causa memoratus Propheta Spiritu Sancto plenus iudicium Dei annuntians, ita est locutus. [Deus b. zelans, & ulciscens Dominus est.]

7 pars. Item, quod frequenter venia penitentia præstat, ostendit Augustinus in libro i. de penitentia, scribens contra quosdam hæreticos, qui peccatis post baptismum semel tantum dicebant utilem esse penitentiam.

C. XXXII.

Athuo instant perfidi, qui sapiunt plus, quam oportet, non sobrii, sed excedentes mensuram. Dicitur

a Exod. 32. b Psal. 31. c Psal. 50. d 3. Reg. 11. e al. deniq. non fuit. f Lab. 22. g Epist. ad Rusticum. h 3. Reg. 21. i conversus. j orig. al. conversi. k nam. l Senten. 4. dist. 14. m Esa. 57. apud 70.

a 3. Reg. 21. b Sic. j orig. & correpp. c 3. Reg. 21. d Iona. e Lab. de Nabuthæ theocritus. ult. f Sermones in verba. g Inter opera B. Hieronymi. h Naum. i. l. lib. de vera & falsa penitentia, c. 5. Sent. 4. dist. 14.

enim, et si a semel peccantibus post baptismum valeat poenitentia, non tamen saepe peccantibus procedit iterata: alioquin remissio, ad peccatum esset incitatio. Dicunt enim, quis non semper peccaret, si redire semper posset? Dicant enim Dominum incitatore mali, si semper poenitentibus subveniret, & etiam ei placere peccata, quibus semper praesidio est gratia. Erant autem: imo constat ei multum peccata displicere, qui semper praesidio est ea destrucere. Si enim ea amaret, non ita semper destrueret, sed conservaret, atque, ut sua munera, foret. Semper destruit peccata, quae inveniunt, ne solvantur quod creavit, ne corrumpatur quod amavit. Sumunt occasionem hypocritae isti ex factis Domini. Quem enim eorum h. bis illuminavit? quem leprosum bis mandavit? quem mortuum bis suscitavit? non Lazarum, quem c. dilexit, non filium viduae d. quem miseris manui reddidit, non filium dissipatorem legitur bis suscipisse, non filiam Abrahae bis a daemone liberasse. In nulla persona iteravit factum, docens, ut ajunt, non saepe a Domino fieri remedium. Dixit e. mulieri: [Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.] promittens poenam, non amplius veniam. ¶ Quod f. autem multos caecos & diverso tempore illuminaverit, & multos debiles confortaverit, offendit in diversis illis eadem saepe peccata dimitti, ut quem graecis sanavit leprosum, alio tempore illuminet g. caecum. Ideo etiam tot sanavit h. febricitantes, tot languidos, tot claudos, caecos, & aridos, ne desperet de se peccator: ideo non scribitur aliquis nisi semel sanatus, ut quisque timeat mergi i. peccato. Videmus adhuc quotidie in ecclesia saepe febricitantes, saepe languidos, saepe passionibus captos, saepe liberari: ut appareat toties opus misericordiae, quoties confessio sit poenitentiae. Quomodo enim corpus, quod vilis est, & ab ipso dissimulans saepe sanaret, & animam digniorem, & redemptam non toties liberaret? Medicum h. se vocat, & non sanis, sed male habentibus opportunum. Sed qualis hic medicus, qui malum iteratum nesciret curare? Medicorum enim est centies infirmum visitare, centies curare. Quicquid minor esset, si aliis possibilis ignoraret, memor est sui, qui dicit: [Nolo i. mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat.] Quem enim peccatorem excludit m? Et quod omnibus promissum indulgentiam, aliis quoque promissionibus declarat. [Qui a me confessus fuerit coram hominibus] id est, coram, quantumcumque, & quotiescumque peccator, quicunque ordinis, etiam si fuerit sacerdos [confitebor h. ego eum coram patre meo.] Nam [qui o. invocaverit nomen Domini,] id est, secundum quod nominatus Dominus, id est, qui invocaverit eum ad se, sermone non contradicendo, ut forsitan saepe fecit, [omnis] id est, quicumque sit ille peccator [salvus erit.] Omnes enim animam iste promissus saturavit bonis, etiam p. sedentem q. in tenebris, & umbra mortis, nullam excipiens animam. Hunc magistrum intellexerat discipulus ille, qui Corinthios r. per epistolas suas vocavit corrigere, & ut ipse testatur, ter in literis suis eorum coram. Oportebat enim ut quoties videret eos cedere, toties jvaret eos resurgere. Memor enim erat illi, qui dixerat [quotum f. remiseritis peccata, remittuntur eis.] Scimus autem & primos patres, & in omni tempore ecclesiam Dei semper, usque septuagies resurgere [quod est semper] peccata remittere. Quam potestatem isti ab ecclesia Dei conantur auferre. Oportet enim sic ecclesiam credere, quae consistit se saepe pec-

care. Negant enim veritatem seducti r, qui a se absque peccato audent jactare. In h. multis enim offendimus omnes: nec infans unius diei absque peccato super terram esse potest. Quapropter eliminandus est ab ecclesia iste error, qui unquam poenitentibus negat indulgentiam. Non enim inquis, quid Apostolus e. senserit, qui dixit [nihil mihi conficius sum, sed non in hoc iustificatus sum.] Sciens enim & iustus peccata solere contingere, non se confirmabat absque peccato, qui se novit indissolubili vinculo charitatis Christo conjunctum. Nisi enim sciret saepe iustus ad veniam venire, quomodo dubitaret se peccare, qui se sciebat Spiritum Dei habere, & intentione mundissima ei servire: Cur d. enim Dominus Petri pedes lavisset, & ecclesiam hoc idem docuisset, nisi quia [quoniam e. quotidiana est offensio] oportet, ut quotidiana sit remissio? Cur docuisset f. orantes dicere [dimitte nobis debita nostra] nisi ipse misericors perseveraret, qui nos ab hac petitione non vult deficere?

¶ Seducti i. In originali est, in se esse. & videtur indicari locus in epist. Joan. i. c. 1. sed ob glossam non est mutatus.

C. XXXIII.
Item Augustinus ad Macedonem, epist. 54.
¶ In tantum g. hominum iniquitas aliquando progreditur, ut etiam post actam poenitentiam, post altaris reconciliationem, vel similia, vel graviora committant. Et tamen Deus facit etiam super tales oriri solem suum: nec minus tribuit, quam antea tribuerat largissima munera vitae & salutis: & quamvis eis in ecclesia locus humillimae poenitentiae non concedatur, Deus tamen super eos poenitentiae suae non obliviscitur. Ex quorum numero si quis nobis dicat: [Aut date mihi eundem iterum poenitendi locum, aut desperatum me permitte, ut faciam quidquid libuerit, quantum meis opibus adjuvorum, & humanis legibus non prohibeor in scortis, omnique luxuria, damnabili quidem apud Dominum, sed apud homines plerisque etiam laudabili: aut, si me ab hac nequitia revocatis, dicite, utrum mihi aliquid profuit ad vitam futuram, si in ista vita illecebrosum voluptatis blandimenta contempero, si libidinum incitamenta frastinavero, si ad castigandum corpus meum multa mihi etiam licita & concessa subtraxero, si me poenitendo vehementius, quam prius excruciavero h. si miserabilis ingenuero, si severo uberius, si vixero melius, si pauperes sustentavero largius, si charitate, quae operit multitudinem peccatorum, flagravero ardentius, quis nostrum ita desipit ut huic homini dicat, nihil tibi ista proderunt in posterum: vade, saltem vitae hujus suavitate perfrue-re? Avertat Deus tam immanem facilegii i. demeritiam r.

¶ Locupletatum est d. vobis locus caput hoc ex originali.

¶ ¶ Dementiam] Apud. B. Augustinum sequitur, cap. quamvis sup. ead. dist. 8. pars. Sed autem qui dicat primam tantum poenitentiam post baptismum utilem esse, non sequentem, sive contendat quae ultima tantum veniam daret, non precedentem, semper tamen auctoritati adversatur, quae saepissime veniam poenitenti repromittit. Quis autem sit vera poenitentia, cui veniam nunquam negatur, & quae sit falsa, cui nunquam indulgentia promittitur, Adamantius & Ilychius, super Leviticum k. testantur.

C. XXXIV.
¶ Inter haec hircum, qui oblatas fuerat, exsum, &c.] Non peccare, solius Dei est: emendare, sapientis. Sed raro invenias, qui se corrigat. Rara confessio peccati, rara poenitentia. Repugnat natura & verecundia, quia obnoxia est culpa omnis caro, & quisque erubescit peccatum: confiteri, dum magis praesentia cogitat.

a. Luc. 5. b. Job. 14. ex 20. c. 1. Cor. 4. d. Joan. 12. e. ab-est ab orig. f. Matth. 6. g. Sent. 4. dist. 14. h. ad excruciavero. i. al. facit legam. k. Gloss. ord. in c. 20. Levitic. Simile in ceteris in Leviticum, & scripturam Graecis, praecipue Origene.

a. m. i. orig. b. Joan. 9. c. quem prius dilexit. d. origin. d. Luc. 5. e. d. Mat. 11. f. Joan. 1. g. illum. nev. orig. h. salvavit. orig. i. iurg. orig. k. Mar. 2. l. Exeg. m. al. excruciat. n. Mat. 20. o. Ioh. 12. p. Psal. 119. Luc. 4. q. d. d. orig. r. 1. Cor. 4. f. Joan. 20.

quam futura. Vult Moyses peccati vacuum reperire animam, ut exuvias erroris deponat, & culpæ nuda sine sui pudore discedat. Sed irrationabilis impetus prævenit, & flamma celestium motus animam depascitur, & excutit ejus innocentiam. Præponderant enim futuris præsentia, feris jucunda, & leta tristibus, & præpropere tardioribus. Velox enim iniquitas, quæ ad nocendum occasionem suggerit: lenta virtus, & cunctatrix ante judicat, quàm incipit, quid decorum, quid honestum: iniquitas omnia præcipitat. Figra vero, & veteranda poenitentia, quæ præsentium pudore premitur. Solis enim intendit futuris, quorum spes sera, & tardus fructus. Interim præcurrit impudentia, & spe præsentium poenitentia excluditur, & affectus ejus exurit, & aboletur. Querit eam lux, & non invenit, exusta est enim fervore, & fumo iniquitatis. Inde irascitur, & dicit devorandam fuisse poenitentiam in sancta d. sanctorum: sacerdotem, quasi seges increpat. Respondet Aaron providum debere esse sacerdotale iudicium, nec malè sana conscientia facile esse credendum id muneris, ne fiat novissimus error peior prioris. Vase enim foetido vel oleum, vel vinum facile corrumpitur. Quomodo autem poterat, ubi ignis alienus erat, peccatum exuri in conspectu Domini, cui cuncta aperta sunt? quasi dicat: non placet Deo, qui injustitiam corde inclusam tenet, & se poenitentiam agere perhibet. Ignis alienus libido, avaritia, & omnis prava cupiditas. Hic ignis, exurit, non mundat. In quibus enim est, si offerunt in conspectu Domini, ignis eos celestis absumit, sicut Nadab, f. & Abiu cum his, quæ pro peccato fuerant oblata. Qui ergo mundari vult, ignem alienum removeat, & illi igni se offerat, qui culpam exurit non hominem. Hic g. ignis siccauit hamorrhoidis sanguinem profluentem: hic h. siccauit culpam latronis: Ignis enim consumens est: sanat enim simpliciter & purè consistentes. Iudas inquit: k. [Peccavi, tradens sanguinem iustum.] sed in pectore habuit ignem alienum, quo inflammante cucurrit ad laqueum. Indignus autem remedio fuit, quia non pura mente poenituit. Culpam verò ejus non auferunt sacerdotes, qui dolosè offert. l. nec in eo possunt epulari, quorum cibus est peccatorum remissio. Unde verus sacerdos ait: [meus m. cibus est ut faciam voluntatem patris, id est, ut peccatores converti & poenitentes salventur. Non est enim acceptum Deo sacrificium, nisi verum, & sincerum.]

q. In hoc & sequenti capite asseruntur verba ipsa glossa ordinaria: quatuor multa sint accepta ex Origene, Adamantio, & Ilychio.

C. XXXV.

Item Ilychius lib. 2. ad c. 10. Levitic.

II. Inter n. hircum, qui oblati fuerat, & catera. Quia omne peccatum per poenitentiam deletur, & qui prædictum peccatum alterius doctrinæ, & blasphemie commiserunt, salvati non sunt: causam mortis eorum Legislator o. exponit: [Inter hæc hircum qui oblati fuerat, &c.] Quia scilicet non comederunt filii Aaron, quod pro peccato erat in loco sancto, id est, poenitentiam commissi peccati in ecclesia peragi non fecerunt: quibus hoc præceptum est, quos Christus in ecclesia vicarios suos constituit. Ipse enim oblationis suæ sanguinem, quæ pro nostro sanguine oblata est, in sanctum, id est, in cælum, in conspectu patris obtulit. Debet autem comedi hoc sacrificium in loco sancto, scilicet in ecclesia, in propitiationem peccatorum. Unde addit quemadmodum præceptum est mihi, id est, quemadmodum præcepti & mandavi. Moyses enim

a al. quia. b al. poenituit. c al. esset. d al. sancti sanctorum. e al. male sana. verè lectio. f Lev. 16. g Mar. 3. h Luc. 23. i Deut. 4. k Matth. 27. l al. se offerit. m al. offerunt. m Ioan. 4. n Ily glossordm. o Levit. 16.

gerit personam Christi. Exultum reperit quia in Spiritum Sanctum peccaverant: ab intelligibili igne Spiritus Sancti oblatio pro poenitentia ablata est. Voluntarie enim peccantibus non relinquunt hostia pro peccato. Nam sicut vera poenitentia veniam promeretur, ita a simalata Deum irrat: quia Spiritus Sanctus disciplina effugiet fictum. Hoc autem sancti Patres irremissibile peccatum, & blasphemiam in Spiritum Sanctum dixerunt, in: o. sceleribus usque ad finem vitæ perseverare, de salute sui desperare, & de potentia, & misericordia redemptoris diffidere.

C. XXXVI.

Item Ioannes os aureum homilia 31. in c. 11. epistola ad Hebræos.

Iudas d. poenituit, sed malè: laqueo namque se suspendit: poenituit etiam e. Eliau, sed malè: magis autem iste neque poenituit. Lachrymæ quippe illæ non erant poenitentia, sed animi r. violenti, & indignationis internæ. Quod ex ejus operibus aperitur. & f. Non igitur negemus, obsecro, peccata nostra: neque nos impudentia duros efficiat. Sponte nostra peccata punimus, ne pendamus, non sponte, supplicia. Auditur Cain à Deo: [Vbi est Abel, frater tuus? & dixit: [nescio] nunquid nam custos fratris mei sum ego?] Vides, quomodo ex hoc peccatum reddiderit gravius: Verum non ita pater ejus audiens: [Adam g. ubi es?] dixit: [Abi divi vocem tuam Domine, & timui, quoniam nudus sum, & abscondi me.] Magnum bonum est, ut quis peccata sua agnoscat, & memoriam eorum perseveranter retineat. Nullum invenitur delictorum tale remedium, sicut eorum contaminata memoria.

i. ¶ Animi violenti. Græcè est, ἀδικία ἐν τῇ ψυχῇ, ἢ ὀργὴ καὶ θυμὸς, ὁ δὲ ἐκ τούτων ἰσχυρὸς ἔσται ἰσχυρὸς. id est, Sed potius contumeliosi impetus: & iracundia: id quo ostendunt, quæ secuta sunt. Vetus codex habet, πικρίας, ἢ θυμῶν, quæ duæ voces conjunguntur etiam à B. Paulo in epistola ad Ephesios cap. 4. Sicut autem nonnulla in hoc capite partim ex sancti Gratiani codicibus, partim ex ipsi originali emendata.

C. XXXVII.

Item Ambrosius in lib. 2. de poenitentia, cap. 11.

IN h. falteibus, inquit, in medio ejus suspendimus opera nostra. Quomodo o. cantabimus canticum Domini in terra aliena? Si enim caro menti repugnat, nec subdita est animi gubernaculo & mentis imperio, aliena est terra, quæ non domatur exercitio cultoris, & ideo non potest fructus charitatis poenitentiam i. facis afferre. Melius est ergo tunc quiescere, cum extorere non queas opera poenitentia, ne in ipsa poenitentia fiat, quod postea indigeat poenitentia. Quæ si legit fuerit usurpata, nec jure celebrata, nec prioris fructum obtinet, & auferit usum posterioris. Sane & cum caro repugnat, mens ad Dominum debet esse intenta: & si opera non sequuntur, fides non deserat: & si impugnant vel carnis illecebra, vel potestates adversaria, maneat mens Deo dedita. Tunc enim maxime i. urgemur, cum caro cedit, & sunt, qui vehementer incumbant miseræ animæ, quærentes omne auxilium precibus. Unde illud k. est: [Exinanite, quia Babylonis filia est: quæ Dei filia esse desivit, cui tamen misericordia invitavit, dicens: [beatus, qui renebit & allidet petra] los suos ad petram.] hoc est, qui infirmas & lubricas cogitationes allidat ad Christum, qui omnes irrationabiles motus sui reverentia & disceptatione i. commo- nuat.

a Sup. 7. b Hebr. 11. c al. & in. d Matth. 23. e Genes. 27. f Genes. 4. g Gen. 3. h Nonnulli dicunt, bis omnia. i Psalm. 136. k Ibidem. l al. disceptatione. m 1. ¶

1 ¶ Poenitentiam pacis] In multis vetustis legitur, poenitentia, & pacis. in originali ante impressa, patientiam pacis.

2 ¶ Fides non deferatur] In aliquo manuscriptis est, fides non deferat: in vetustioribus B. Ambrosii operum editio: fides desideret: in recentiore Parisiensi, fides deferat.

3 ¶ Virgemur] In nonnullis vetustis legitur, urgetur, cum capto non credit.

C. XXXVIII.

Item Hieronymus super Mattheum ad c. 27.

Nihil a Iudæ profuit egisse i poenitentiam, per quam scelus corrigere non potuit. Si b quando frater sic peccat in fratrem, ut emendare valeat, quod peccavit, potest ei dimitti: fin autem permanent opera, frustra voce assumitur poenitentia. Hoc est, quod in Palmo c de eodem infelicissimo Iuda dicitur: (& oratio eius sit in peccatum:) ut non solum emendare nequevent conditionis nefas, sed proprii homicidii scelus addiderit.

1 ¶ Egisse poenitentiam] Sic in glossa, ex qua videtur sumptum caput hoc: sed apud B. Hieronymum & Magistrum, scilicet poenitentia: apud eundem verò Magistrum, paulo post, legitur de peccati, emendare non valeat.

C. XXXIX.

Item Leo Papa in d sermone, qui incipit, (Inter omnia,) id est, tertio de passione

Domini.

Celeratior omnibus o Iuda, & infelicior extitit; quem non poenitentia revocavit ad Dominum, sed desperatio traxit ad laqueum. Expectasses consummationem criminis tui, & donec sanguis Christi pro omnibus funderetur peccatoribus, informis lethi suspendium distulisses.

9 pars. In auctoritatibus, que sit vera, que falsa ostenditur poenitentia, & falsa nulla indulgentia dari probatur: in quo illorum sententia destruitur, qua cum, qui pluribus meritis fuerit peccati, affertur unus delicti poenitentia, eiusdem veniam consequi a Domino sine alterius poenitentia. Quod etiam multis auctoritatibus probare conatur. Quorum prima est illa Nazari e Evangelio: (non iudicabit Deus vi in idipsum.) Sed quem sacerdos iudicat, Deus iudicat, cuius personam in ecclesia gerit. Qui ergo a sacerdote semel pro peccato puniatur, non iterum pro eodem peccato a Domino iudicabitur.

C. XL.

Item Gregorius super Ezechielem, hom. 10.

Pluit & Dominus super unam civitatem, & super alteram non pluit: & eandem civitatem ex parte compluit, & ex parte aridam relinquit. Cum ille, qui proximum odit, ab aliis vitiis se corrigi, una eademque civitas ex parte compluit, & ex parte arida manet: quia sunt, qui cum quodam vitia refecant, in aliis graviter perdurant.

¶ Similis summa verborum B. Gregorii est in glossa ordinaria ad 4. Amos, non tamen eadem omnino.

C. XLI.

Item Ambrosius in 11. oratione h. Psalm. 118.

Prima consolatio: est, quia non obliviscitur misereri Deus: secunda per punitionem i, ubi, etsi fides 2 de fide, poena satisfaci, & relevat.

1 ¶ Punitionem] Antea legebatur, compunctionem. Emendatum est ex glossa ordinaria, (cuius caput hoc est summa quidem): & magis em venit cum sententia B. Ambrosii: cuius tamen locum integrum præstat accuratè legere.

a Gloss. ord. & Beda ad eundem locum. Senten. 4. disten. 25. b al. Sed. c Psalm. 103. d Gloss. ord. ad cap. 27. ad Mattheum. e Nazari. f al. vindicabit. g Sententia. h Sermon. i Gloss. ord. ibi, Lach.

2 ¶ Fides] In glossa additur, id est, conscientia debiti. & sic declarat Gratianus infra c. quarat.

Item opponitur de Hieronymo a, qui super Naum sentire videtur, quod si fidelis i adulterando interficeretur, de adulterio non amplius a Deo puniretur. Item, si illa satisfactio non fuit, quare in adulterio vivens pro homicidio oblitus, cum adulterii cum poenituerit, utriusq; ei poenitentia imponenda erit: quod a ratione alienum ecclesiastica probatur consuetudine, que pro b eodem peccato (nisi reiteratum fuerit) nulli b poenitentiam imponit. ¶ Sed quod ei, qui crimen sibi reservat, de alio venia non præstetur, non solum præmissis probatur auctoritatibus Hesychii, Adamantii, Gregorii, Augustini, Smaragdi, Isidori: verum etiam alia auctoritate eiusdem Augustini in libro de c poenitentia.

1 ¶ Fidelis] Sic est emendatum ex aliquo vetustis, B. Hieronymo, & Magistro. Nam antea legebatur, infidelis, quemadmodum etiam infra ead. c. quarat. & c. ignis.

C. XLII.

At enim.

Sunt plures, quos poenitet peccasse, sed non omnino reservantes sibi quædam, in quibus delectantur: non animadvertentes Dominum simul d furdum & mutum a demonio liberasse: per hoc docens nos, nunquam nisi de omnibus sanari. Si enim vellet ex parte peccata reservari, habenti septem demonia, manente uno, proficere poterat sex expulsis. Expulit autem septem, ut omnia crimina simul ejicienda doceret. Legionem e autem ab alio ejiciens, neminem reliquit ex omnibus, qui liberatum possideret: ostendens, quod etiam si peccata sint mille, oportet de omnibus poenitere. Laudatus est enim Dominus, quando eiecit f demonio locutus est mutus. Nunquam aliquem sanavit, quem omnino non liberavit. Totum enim hominem sanavit in sabbatho: quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberavit, indicans poenitentem oportere simul dolere de omni crimine orto in anima & corpore. Scio enim Deum inimicum omni criminoso. Quomodo ergo, qui crimen reservat, de alio recipiet veniam? Sine amore Dei consequetur veniam g, sine quo nemo unquam invenit gratiam. Hostis enim Dei est, dum offendit perseveranter. Quædam enim impietas infidelitatis est, ab illo, qui iustus, & iustitia est, dimidiam sperare veniam. Iam enim foret si sine poenitentia inveniret gratiam. Poenitentia enim vera ad baptismi puritatem consistentem conatur adducere. Rectè enim poenitens, quidquid sordium post purificationem contraxit, oportet ut abluat, saltem lachrymis mentis. Sed satis durus est, cuius mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare: sed sciat culpabiliter se durum, qui desert damna temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati lachrymis non offendit. Non ita que est, ut quis excuset se non habere fontem lachrymarum, qui nonnunquam lachrymis ostendit dolorem temporalium. Quem ergo poenitet, omnino poeniteat, &c.]

10 pars. Auctoritas illa Nazari Propheta: (non h iudicabit Deus vi, &c.) non indistinctè ostendit omnia, que temporaliter puniuntur, non ulterius a Deo punienda. Quorum contra Sedonias, & Egyptios, Israelitas in eremo super eundem locum dicit Hieronymus temporaliter a Deo punitos, ne in aeternum punirentur, non tamen de omnibus generaliter hoc intelligendum est: alioqui cuiq; sceleroso optandum esset, ut celesti fulmine percussus, aut aquis submersus, aut a serpentibus vulneratus pro peccatis suis diximus interiret, ut aeternis cruciatibus brevis

a Sent. 4. distinct. 11. b Infra ead. c. quarat aliquis, & c. ignis. supr. 23. quasi. 3. quid ergo. c In lib. de vera & falsa poenitentia, cap. 9. Sent. 4. dist. 15. d Matth. 12. e Marc. 3. f Matth. 9. g al. indulgentiam. h supr. dist. 1. de pan. cap. quem ergo. Sent. 4. dist. 15. supr. sceleratior.

et momentanea pena terminaret. Illud etiam Apostoli falsum esset, quod de profectu in deserto in epistola ad Hebræos a scribens ait: [propter incredulitatem suam non intraverunt in terram promissionis.] Vbi probatur, quod sicut merito sua infidelitatu requiem eternam amiserunt, ita propter eandem infidelitatem, veram requiem eternam beatitudinis nullo modo intraverunt. Intellegitur ergo illud Hieronymi de his tantum, qui inter ipsa flagella penitentiam egerunt: quam, si brevem, et momentaneam, tamen non respuit Deus: sicut et illud b Propheta [non iudicabit Deus bis in idipsum] de his tantum intelligi oportet, quos presentia supplicia in melius commutavit: super quos non consurget duplex tribulatio. Qui autem inter flagella duriores d & deteriores sunt, sicut Pharaos, qui flagellatus a Domino, durior factus est, presentibus æterna committunt, ut temporale supplicium sit eis æterna damnationis initium.

C. XLIII.

Unde Augustinus in cantico Deuteronomi.

Ignis succensus est, &c.] Hoc est, vindicta hic incipiet & ardebit usque ad extremam damnationem.

Hoc contra illos notandum est e, qui dicunt [non iudicabit Deus bis in idipsum] ad omnia pertinere flagella: quia quidam his flagellis emendantur, alii & hic, & in æternam puniuntur: sicut Antiochus & Herodes. Quod autem super eundem locum de adultero fidelis Hieronymus sentire videtur, ex eiusdem verbis falsum esse probatur. Exempla enim illius, qui Israeliticis maledixerat, & qui ligna in sabbatho collegerat, ostendit parva peccata brevibus & temporalibus suppliciis purgari, magna vero delicta & æterni supplicii reservari.

C. XLIV.

Ait enim in primo caput Naum.

Quærat si hic aliquis, si fidelis deprehensus in adultério decollatur, quid de eo postea fiat. Aut enim punietur, & falsum est hoc, quod dicitur: (non vindicabit Dominus bis in idipsum in tribulatione) aut non punietur, & optandum est adulteris, ut in presentiarum brevi & cita pena frustrentur cruciatus æternos. Ad quod respondendum, Deum, ut omnium rerum, ita suppliciorum quoque scire mensuras, & non præveniri sententia iudicis, nec illi in peccatorem exercenda dehinc pena auferri potestatem, & magnum peccatum magnis, diuturnisque luis g cruciatibus: si quis autem punitus sit, ut ille in lege: h, qui Israeliticis maledixerat, & qui in sabbatho ligna collegerat, tales postea non puniri: quia culpa levis presentis supplicio compensata sit.

Illud autem Gregorii: [Pluit i Dominus super unam civitatem, &c.] non ad criminis veniam, sed ad ejus refrendam esse detestatoriam: ut ideo par: civitati dicatur esse compluta, quia crimen, quod dilexerat, detestari incipit, non quod ejus veniam consequatur. Crimini autem detestatio pluvia vocatur, quia ex fonte divini gratia cordi nostro instillatur, ut vel sic epus, ad veram penitentiam perveniat: aut eo minus a Deo puniatur, quo diuturniore delectatione peccati magis sibi supplicium accumulasset. Sævis ad indulgentiam criminis pluvia refoatur, Evangelica sententia contraire videbitur. Si enim propter fratrem odium, etiam qui dimissa sunt, replicantur ad penam: multo magis, qui non sunt dimissa, ad vindictam reservari probantur. Item si secundum Augustinum k arbitretur sue voluntatis non potest inchoare novam vitam, nisi penitentiam veteris vitæ, quemodo ad novitatem indulgentie pervenit, qui odii varietatem non deposuit. Ad detestatoriam

a Heb. 3. b Naum 1. c al. vindicabit. d Supra 23. quæst. 3. hoc tamen. Sententia in glossa dicitur. Deuteronomi 32. e apud beatum Gregorium Moral. lib. 18. cap. 12. f Isidorus de summo bono, lib. 3. cap. 2. g Sententiarum ibidem. Supra, 23. quæst. 3. quid ergo, 4. querat. h al. orig. h Num. 15. i Supra, cap. pluit. Sent. 2. i. d. k Supra, dist. 49. tres sunt.

ergo criminis, ut dictum est, non ad ejus indulgentiam pluvia illi pertinere probatur. Item illud a Ambrosii, [Et si fides deest, peccata satisfaciunt] non de ea fide intelligitur, de qua dicitur, b [fide sine operibus mortua est:] sed de ea de qua, Apostolus c ait [immo, quod non est ex fide,] id est, omne quod sit contra conscientiam (peccatum est.) Deest ergo fides, cum non subest conscientiam. Sed quia delicta omnia nullus d intelligit, est aliquando peccatum in homine, cuius non habet conscientiam. Unde Apostolus e ait: [Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.] Cuius ergo peccati deest conscientia, illius pena si patienter feratur, satisfaciunt, & relevat grativatum. Quod autem in fine dicitur f, [si satisfactio illa fuit, veniam impetretur: si autem veniam non impetretur, satisfactio non fuit: si autem satisfactio non fuit, adhuc sibi pena imponenda est.] non procedit argumentatio, satis factio namque, est, dum ipsius causa peccati excidat, & ejus sui gestionibus aditus non indulgetur, sed ejus fructus non percipitur, impeditur peccato, quod non deseritur: percipitur autem, cum ejus penitentia fuerit subspecta: sicut ad lavacrum sibi accedens regenerationis sacramentum accipit, non tamen in Christo renascitur: renascitur autem virtute sacramenti, quod percipit, cum sibi illa de corde ejus recesserit veteris penitentia.

C. XLV.

Sicut etiam Augustinus scribit in libro g de penitentia.

Pium est credere, & nostra fides expostulat, ut cum gratia Christi destruxerit mala priora in homine, etiam remuneret bona: & cum destruxerit, quod suum non invenit, amet & diliget bonum, quod etiam in peccata plantavit.

Paulo aliter legitur in originali: sed Magister habet feri ut Gregorius.

C. XLVI.

Ex hoc sensu illud etiam Hieronymi distum videtur ad cap. 1. Aggas.

Si quando videris inter multa h mala opera peccatorum facere quempiam nonnulla, quæ justa sunt, non tam injustus Deus, ut propter mala multa, paucorum obliviscatur bonorum.

ii pars. Quamquam memoria bonorum ad presentem remunerationem posse referri: sicut Gregorius in homilia de beato & Lazaro scribit.

C. XLVII.

Cavendum nobis est, ut si forte aliquid boni agimus in presenti seculo remunerationem accipiamus: ne forte dicatur (nobis receperunt i mercedem suam.) Nisi enim dives iste aliquid boni egisset, unde in presenti seculo remunerationem accepisset, nequam Abraham ei diceret: [Recepisti k bona in vita tua.]

C. XLVIII.

Item Ioannes Chryostomus homilia 67. ad populum Antiochenum.

Quid ergo turbamur? nemo videns malignos operitatem habere, turbetur. Non est hic retributio malignitatis, neque virtutis: ac, si aliquando contingat, ut aliqua sit retributio vel malitiae, vel virtutis, non tamen secundum quod dignum est, sed simpliciter, veluti quidam gustus iudicis: ut qui resurrectionem non credunt, talibus doceatur. Quando itaque videmus malignum discedere, non subruamur, & quando videmus bonum mala pati, non turbemur. Illic corona: illic sup-

a Supra ead. prima consolatio. b Iacob. 2. c Romanorum 1. d Psalmo 18. e 1. Corinthis 4. f Supra, prima consolatio. g In libro de vera & falsa penitentia, 2. 14. Sent. dist. 15. infra dist. 5. c. consideret. Deuteronomi ibidem. h multa opera. i originale. In homil. 49. habetur sententia. i Math. 6. k Luc. 16.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

plia. Est & alia ratio : quia non potest malus in omnibus malus esse, sed habet aliqua bona : neque bonus in omnibus esse bonus, sed habet aliqua peccata. Cùm ergo prospicitur malus habet, malo capitis sui est. Cùm enim pro illis paucis bonis retributionem hic accipit, illic iam plenus punietur.

Postea etiam refertur memoria honorum ad mitiorem pœnam habendam, ut bona, quæ inter multa mala sunt, non proficiant ad præsentis vite, vel futuri præmium obtinendum, sed ad tolerabilis extremi iudicii supplicium subeundum: sicut de fide, & ceteris, quæ sunt charitate habentur.

C. XLIX.

Augustinus scribit in libro de patientia, c. 26.

Si quis b autem non habens charitatem, quæ pertinet ad unitatem spiritus, & vinculum pacis, quo catholica ecclesia congregata connectitur, in aliquo schismate constitutus, ne Christum neget, patitur tribulationes, angustias, famem, sitim e, nuditatem, persecutionem, pericula, carceres, vincula, tormenta, gladium, vel flammam, vel bestias, vel ipsam crucem timore gehennæ d, & ignis æterni, nullo modo ita culpanda sunt: imò verò & hæc laudanda patientia est: (Non enim dicere poterimus, melius ei fuisse, ut Christum negando nihil eorū pateretur, quæ passus est confitendo:) sed existimandum, fortasse tolerabilius ei futurum iudicium, quam si Christo negando cuncta ista vitaret. Unde & illud, quod ait e Apostolus: [Si tradero corpus meum, ut ardeam, charitatem autem nō habebero, nihil mihi prodest] nihil prodesse intelligitur ad regnum celorum obtinendum, non ad extremi iudicii tolerabilis supplicium subeundum. *Et supra, cap. 3.* Hæc propter charitatem dicta sunt: sine qua in nobis non potest esse vera pœnitentia f: quia in bonis charitas Dei est, quæ tolerat omnia.

n pax pœnitentia ergo, ut ex præmissis apparet, nulli in peccatis proficiantibus utilis est, non tamen alicui deneganda est: quia sicut fructum eius, cum alterius criminis pœnitentiam egerit. Sic itaq; pœnitentia dicitur, & cetera. auctoritate sibi consonantes neque non agere pœnitentiam, qui perseverat in crimine, utilem videtur sibi & fructuosam.

Illud autem Ambrosius g: [Pœnitentia semel usurpata, nec veri celebrata, & fructum prioris auferit, & usum sequentis amittit.] h: sicut intelligitur: quia cum non verè celebrata fuerit, fructum pœnitentiæ, id est, sibi ipsius securitatem præcedentis, amittit (quia veritatem, quam impetrare potuit, contempsit) & usum sequentis auferit, secundum consuetudinem quarundam Ecclesiarum, apud quas pœnitentia sicut non iteratur. De hac eadem pœnitentia illud etiam intelligitur, [non est secundus locus pœnitentiæ.]

DISTINCTIO IV.

Quia h verò multorum auctoritatibus supra monstratum est pœnitentiam verè celebratam, & peccata verè dimitti ei, qui aliquando in crimen recessus est: quaritur, an peccata dimissa redeant. Huius questionis diversorum varia est sententia, alii assensibus, alii contra negantibus peccata semel dimissa ulterius repleri ad pœnam. Quod autem peccata semel dimissa repleri auctoritatibus probatur: quarum prima est illa Prophetæ: [In i memoriam redeat iniquitas patrum eorum:] secunda illa Evangelii: [Serve h nequam, omne debitum dimisi] illa.

a Sent. ibid. b Ephos. c abest ab orig. d al. ge. hancuram] orig. e 1. Cor. 14. f patientia] vera lectio. g Sent. ibid. h. sup. ca. in salubris, sup. dist. 30. si quis potest. Hugo de S. Vi. l. de sac. p. 2. c. 4. h Hugo l. 2. de sac. p. 11. c. fin. Sent. 4. dist. 22. i Psal. 101. k Matih. 23.

C. I. Deinde in libro Psalmorum Augustinus a ait ad Psalmum 101.

SI Iudas teneret illud, ad quod vocatus est, nullo modo ad eum vel sua præterita, vel parentum iniquitas pertineret. Sed quia non tenuit adoptionem in familia Dei, iniquitatem vetusti generis potius elegit, rediit iniquitas patrum eius in conspectu Domini, ut in eo etiam ipsa b puniretur, & peccatum matris eius non deleteretur. *Item Rabanus.* ¶ Tradidit eum tortoribus, &c.] Considerandum est, quod dicit: [universum debitum:] quia non solum peccata, quæ post baptismum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, verum etiam peccata originalia, quæ in baptismo ei dimissa sunt.

C. II.

Item Gregorius lib. 4. diabo. c. 50.

Constat e ex dictis Evangelii, quod si hoc, quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rursus exigitur, quod nobis jam per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus.

C. III.

Item Augustinus in homilia 15. de verbis Domini.

Dixit d Dominus, [Dimitte e, & dimittuntur tibi:] si f ego prior dimisi, dimitte vel postea. Nam si non dimiseris, revocabo te, & quidquid tibi dimiseram, replicabo tibi.

C. IV.

Item ibidem.

Qui g divini beneficii oblitus suas vult vindicare iniurias, non solum de futuris peccatis veniam non meretur: sed etiam præterita, quæ jam sibi dimissa credebatur, ad vindictam ei replicabuntur.

C. V.

Item Beda super Lucam, lib. 4. c. 48.

Revertar h in domum meam, unde exivi.] timendus est iste versiculus, non exponendus: ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat.

C. VI.

Idem ibidem.

Quæcumque i enim & post baptismum, sive pravitas hæretica, seu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium profraet in ima vitiatorum.

C. VII.

Item Augustinus in libro questionum Dexteronomii, quest. 42.

Peccatum, quod ex Adam contrahitur l, temporaliter redditur: quia omnes propter hoc moriuntur, non autem in æternum eis, qui fuerint per gratiam spiritaliter regenerati, in easque permanserint usque in finem.

2 pars. Eorum m verò, qui hanc sententiam sequuntur, alii dicunt, quod peccata reditura dimittuntur secundum iustitiam, sed non secundum præscientiam: sicut nomina discipulorum, qui retro abierunt, evant scripta in libro vite propter iustitiam, cui deserviebant, non secundum præscientiam, qui in numero salvandorum eos non habebat. Sic à latere n Dei dicuntur mille casus, & decem millia à dextris eius, quos tamen divina præscientia nunquã suis adnumeraverat. Hinc etiam Dominus ait o Moyse: [Si quis peccaverit ante me, delebo eum de libro vite p] ut secundum iustitiam iudicis ille peccando: deatut deleri, qui secundum

a Es Profer. ibid. b ipse.] orig. Sentent. 4. distinct. 22. c Sentent. ibid. d Dicit illi Deus.] orig. e Luc. 6. f Sent. non verba. g Sentent. ibid. h Sentent. ibid. i al. Quemcumq;. k Sentent. ibid. l al. trahitur. m Beatus Ambrosius lib. 9. com. in epist. ad Romanos in illa verba [Jacob dilexi.] & glossa ordin. ibid. m [ut ostenderet divinitus.] n Psal. 90. o Exod. 32. p meo.] orig.

